

Др Марко Павловић

ПРАВНА ИСТОРИЈА СВЕТА

др Марко Павловић

ПРАВНА ИСТОРИЈА СВЕТА

Крагујевац, 2003

Проф. др Марко Павловић
ПРАВНА ИСТОРИЈА СВЕТА
ТРЕЋЕ, ИЗМЕЊЕНО И ДОПУЊЕНО ИЗДАЊЕ

Рецензенти:

Проф. др Сима Аврамовић
Проф. др Драгољуб Поповић

Издавач:

Правни факултет у Крагујевцу
Институт за правне и друштвене науке

За издавача:

Проф. др Радован Вукадиновић

Корице:

Никола Срећковић

© 2003, аутор. Сва права задржана. Није дозвољено да се ова књига, у целини или у деловима, на било који начин умножавава без претходне дозволе аутора.

ISBN: 86-80765-43-0

Штампа:

LOGO

Тираж:

300

САДРЖАЈ

УВОД

НАСТАЈАЊЕ ПРАВНОИСТОРИЈСКЕ НАУКЕ - 3.

Француска колевка - 4. „Природни“ правници - 5. Лајбниц - 6. Монтескје - 7. Савињи - 7. Хегел - 8. ПЕРИОДИЗАЦИЈА - 9. ПРАВНО-ИСТОРИЈСКИ ИЗВОРИ - 13.

НАСТАНАК ДРЖАВЕ И ПРАВА - 16.

Прасвојина - 16. Праоблигација - 17. Крвна освета - 18. Талион - 18. Систем добровољне композиције - 18. *Насићанак државе* - 19. Настанак државе изнутра - 19. Настанак државе споља - 19.

СТАРИ ВЕК

ТИПОВИ СТАРОВЕКОВНИХ ДРЖАВА - 25.

Колективна својина - 26. Патријархално ропство - 26. Кинески пример личне (феудалне) државе - 26. Западне старовековне државе - 28.

ЕГИПАТ - 28.

Развићак еџипајске државе - 29. Менес, ујединитељ - 29. Старо царство - 29. Средње царство - модели борбе против сепаратизма - 29. Прва револуција - 30. Ново царство - 31. Аменхотеп монотеиста - 32. Два Рамзеса - 32. *Државно уређење* - 33. Фараон - 33. Цати - 34. Главни благајник - 35. Номарси - 35. *Правни положај друшћивених слојева* - 36. Свештенство и чиновништво - 37. Феудална обележја - 38. Међуслојеви - 38. Сељаштво - 38. Кулук и војна служба - 39. Робови - 39. *Грађанско право* - 39. Својина - 39. „Службена својина“ - 40. Земљишне књиге - 40. Облигације - 40. Правни положај жене - 41. Брачно право - 41. Наследно право - 42. *Кривично право* - 43. Кривична дела против државног уређења - 43. Кривична дела против имовине - 44. Кривична дела против личности - 45. Судови и судски *посиуијак* - 45. Судови - 45. Судски поступак - 46. Без брисања осуде - 47.

ДРЖАВЕ МЕСОПОТАМИЈЕ - 47.

Градови-државе - 48. Тенденција обједињавања - 50. Урукагинине социјалне реформе - 50. Од Саргона до пропасти Вавилоније - 51. Ур-Наму - 51. Законик Липит-Иштара - 52. Билаламин законик - 52. Хамураби и после - 53. *Хамурабијев законик* - 53. Проналазак - 53. Окожности доношења - 54. Пролог и епилог - 55. Нормативни део - 56. *Вавилонска држава и друшћиво* - 57. Цар и чиновници - 57. Илку-војници - 58. Авилум, мушкенум и вардум - 58. Мушкени - 59. Робови (вардум) - 60. *Право својине и облигационо право* - 61. Право својине: два својинска облика - 61. Кудуру („камен међаш“) - 62. Облигационо право - 62. Купопродаја - 62. Зајам - 63. Тамкар и шамалу - 64. *Породично и*

ивена сѣрукѣура - 127. Износ вергелда - 128. Лити - 129. Робови - 129. *Централна државна организација* - 130. Владарев апарат - 130. Скупштина - 130. *Локална организација* - 132. Зборно суђење у центени - 132. *Извори права у Франачкој* - 133. Персонални принцип примене - 134. Салијски закон - 134. Крађе - 135. „Салијска добра“ - 136. Закони Рипуараца, Бургунда и Визигота - 136. Капитулације - 137.

ДРЖАВА И ПРАВО АНГЛОСАСА - 139.

Алфред Велики - 140. Danegeld - 140. Виљем Освајач - 141. *Друштвено и државно уређење* - 141. Керли и ерли - 141. Фолкланд, бокланд - 142. Локална управа - 142. „Савет“ мудрих - 143. Право - 143.

ВИЗАНТИЈА ОД КРАЈА VI ДО X ВЕКА - 144.

Тематско уређење - 144. Однос државе и цркве - 145. *Византијско право* - 147. Еклога - 147. Номос георгикос - 149. Номос наутикос - 151. Прохирон и Еланагога - 152. Василике - 152.

ПАПСКА ДРЖАВА - 154. Patrimonium beati Petri - 155. Избор папе и папоцезаризам - 155.

АРАБЉАНСКИ КАЛИФАТ - 157.

Мухамед - 158. Држава на верском принципу - 159. Сунити и шиити - 160. *Друштво и држава* - 160. Муслимани, зимѣ, мавали - 161. Државно уређење - 162. *Шеријатско право* - 162. Куран - 163. Стварно право - 165. Брачно право - 165. Кривично право - 166.

КИЈЕВСКА ДРЖАВА И ПРАВО - 166.

Политички развитак - 166. Уговори с Византијом - 167. Од Светог Владимира до Мономаха - 168. *Руска правда* - 169. Три редакције - 169. Казна за убиство по Руској правди - 170. Византијска казна - 170. Крвна освета и вира - 171. Статуси - 171.

ФЕУДАЛИЗАМ - 172.

Настанак феудализма - 172. Каролиншки вазалитет - 174. Наследност феуда - 174. Иmunитет - 175. Феудални уговор - 176. Различити феудализми и дефиниције - 177. Јапан - 177. Кина - 178. Значај феудализма - 178.

РАЗВИТАК ЕВРОПСКИХ ФЕУДАЛНИХ ДРЖАВА - 178.

Француска - 180. Филип Август - 180. Свети Луј - 180. Филип Лепи - 181. Стогодишњи рат - 181. *Енглеска* - 182. Виљемови вазали - 182. Domesday Book - 182. Хенри I и Англосаси - 183. Реформе Хенрија Плантагенета - 183. Magna Carta Libertatum - 184. *Немачка* - 186. Курфирсти - 187. *Византија* - 187. ГРАДОВИ - 189. Степен градске самоуправе - 190. Органи градске управе - 191. Функције еснафа - 192. СТАЛЕЖИ - 193. Световно и духовно племство - 194. Друштвено тројство - 195. ВЛАДАР

наследно право - 65. Брачна верност и развод - 66. Наслеђивање - 67. *Кривично право* - 67. Талион - 68. Законска композиција - 68. Колективна одговорност - 68. Кривица - 68. Кривична дела - 69. *Судски процес* - 70. Сведочење и контрасведочење - 71. Заклетва - 71. Божји суд - 71. Изгледа, без тортуре - 71. Пресуда - 71.

ДРЖАВЕ И ПРАВА АНТИЧКЕ ГРЧКЕ - 72.

Од Миноског краљевства до јолиса - 72. Крит - 72. Грчке миграције - 73. Хомеровски Грци - 74. Функције базилеуса - 74.

СПАРТА - 76.

Друштвена структура - 76. Спартанци - 76. Хелоти - 78. Државно уређење - 79. Два краља - 79. Скупштина - 79. Герузија - 80. Пет ефора - 80.

АТИНА - 81.

Политичко-правни развојак - 81. Синојкизам - 81. Тезеј, ујединитељ - 81. Ареопаг - 82. Први писани закони - Драконови - 83. Солонове реформе - 84. Укидање дужничког ропства - 84. Четири разреда - 85. Народна скупштина и Ареопаг - 86. Пизистратова тиранија - 87. Клистенове реформе - 88. Савет 500. - 88. Остракизам - 90. Графе параномон - 91. Прва конфедерација и извоз демократије - 92. *Правни положај појединих друштвених класа и слојева* - 93. Пуноправни Атињани - 93. Метаци - 94. Робови - 94. *Грађанско право* - 95. Стварно право - 96. Облигационо право - 96. Средства за обезбеђење потраживања - 98. Брачноправо - 99. Развод - 100. Наследно право - 101. *Кривично право* - 101. Убиство - 102. Прељуба - 103. Нова казнена филозофија - 103. *Судство и судски процес* - 104. Графе и дике - 104. Анакрисис - 105. Претрес и пресуда - 105. Синегор и Логограф - 107. Атина - прва „апстрактна“ држава - 107.

ХЕЛЕНИСТИЧКЕ ДРЖАВЕ И ПРАВА - 108.

Прва „*melting pot*“ држава - 109. Организација хеленистичких држава - 109. Хеленистичко право - 110.

СРЕДЊИ ВЕК

РИМСКО ЦАРСТВО ПОД ПРИТИСКОМ ВЕЛИКЕ СЕОБЕ НАРОДА И НАСТАНАК ВАРВАРСКИХ ДРЖАВА - 115.

Империја у стању одбране - 116. Судар Римљана и варвара - 117. Визиготска Краљевина - 118. Законик Еурика и Алариха - 119. Визиготске краљевине - 120. Пропаст Запада - 121. Остроготска Краљевина - 121. Јустинијанова краткотрајна обнова - 122.

ФРАНАЧКА - 123.

Развојак - 123. Патримонијална монархија - 123. Мајордом Мартел, *beneficium* - 124. Каролинзи и папе - 125. Верденска подела - 126. *Друш-*

И ФЕУДАЛНО ПРЕДСТАВНИШТВО - 195. Сталешке скупштине - 195. Настанак енглеског феудално-представничког парламента - 197. Први модеран парламент - 197. Два дома - 198.

ПРАВО У ФЕУДАЛИЗМУ - 198.

Извори права - 198. ИЗВОРИ ОПШТЕГ ПРАВА - 199. Редипирано римско право - 199. Црквено право - Фотијев номоканон - 201. Римокаатоличко право - 202. *Constitutio Criminalis Carolina* - 204. Византијско и турско „опште“ право - 206. *Развијак енглеског права* - 207. *Common law* - 207. *Statute law* - 209. *Equity law* - 209. ИЗВОРИ ПАРТИКУЛАРНОГ ПРАВА - 210. Трговачко право - 212. Компанија и коменда - 212. Меница - 213. ГРАЂАНСКО ПРАВО У ФЕУДАЛИЗМУ - 214. Стварно право - 214. Феудална својина - 215. Траст - 215. Градски посед - 216. Породично право - 217. Наследно право - 218. КРИВИЧНО ПРАВО У ФЕУДАЛИЗМУ - 218. *Злочини* - 218. Фелонија - 219. Увреда величанства - 220. Јерес - 220. Женске враџбине - 221. Богохуљење - 221. Казне - 222. Модерне тенденције - 224. Криминогени фактори - 224.

СУЂЕНЕ У ФЕУДАЛИЗМУ - 225.

Судови - 225. *Феудални судски јосџујак* - 226. *Римско-канонски јосџујак* - 228. Инквизиција јереси - 229. *Инквизиџорски судски јосџујак* - 231. Световна истрага - 232. ПОРОТА - 232.

НОВИ ВЕК

РАЂАЊЕ МОДЕРНИХ ДРЖАВА - 237.

Државна црква и модерна држава - Француска - 237. Шпанија - 237. Енглеска - 238. Немачка - 238. Холандска револуција - 240. Утрехтска унија - 241. Декларација независности - 242. Модерне државе и државе небулозе - 244. Настанак Пруске - 244. Русија - 245.

АПСОЛУТНА МОНАРХИЈА - 246.

Теоријска основа - 246. Политичка и привредна основа - 247. Енглески недовршени апсолутизам - 248. Француска апсолутна монархија - 249.

ЕНГЛЕСКА - 251.

Пуриџанска револуција - 251. Верско-политичке струје - 252. Петиција права - 253. Предигра и Револуција - 254. Велики приговор - 254. Народни споразум - 255. Инструмент владавине (Кромвелов устав) - 257. Питање владавине закона, а не људи - 259. Рестаурација - 260. Две странке - 261. *Habeas corpus act* - 262. „Сла-вна револуција“ - 263. *Бил о правима* - 264. *Закон о јресџолонаслеђу* - 266. Судска независност - 266. Премапотпис - 267. *Преседан јарламентарне владе* - 267. Џорџ I и Волпол - 268. Преседан распуштања парламента - 268. Парламентаризам - режим две хармоније - 269.

ПРОСВЕТИТЕЉСКЕ ИДЕЈЕ О ДРЖАВИ И ПРАВУ - 271.

Локова теорија о власти - 271. Монтескјеова подела власти - 272. Волтер - 273. Русо - 274. Кривично право и просвећеност - 275. *Просвећени ајсолутизам* - 276. ПОЧЕТАК КОДИФИКАЦИОНОГ ПОКРЕТА - 278. „Природни“ правници - 278. Баварски законици - 279. Пруски законик - 280. Аустријски законик - 281.

СЈЕДИЊЕНЕ АМЕРИЧКЕ ДРЖАВЕ - 283.

Правни узроци рајџа за независност - 283. Тринаест колонија - 283. Нове територије - 283. Закон о шећеру - 284. *Закон о џааксама* - 284. Таунсендови намети - 286. Закон о Бостонској луци - 287. Закон о Квебеку - 287. Почетак рата за независност - 288. *Вирџинска декларација љрава* - 289. Природна права и народна сувереност - 289. Политичка права - 289. Подела и смењивост власти - 290. Лична права и слободе - 290. *Декларација независности* - 291. Живот, слобода и тежња ка срећи - 293. Тежња ка срећи - 293. *Чланци о конфедерацији* - 295. *Доношење устава САД* - 298. Питање броја представника - 300. Ратификација - 300. Амерички Бил о правима - 301. *Државно уређење* - 302. Подела власти - 302. *Конгрес* - 302. Представнички дом - 302. Сенат - 303. *Председник* - Избор - 304. Надлежност Председника - 305. Председников одложни вето - 305. *Impeachment* - 306. *Врховни суд као уставни суд* - 306. Марбери против Медисона - 307. *Checks and balances* - 309.

РЕВОЛУЦИОНАРНА ФРАНЦУСКА - 310.

Француска љред велику револуцију - 310. Тирго и Некер - 311. Писма с печатом и Мирабо - 311. Грађани и феудалци - 312. Сељаштво - 313. *Скујџиџина државних сџалежа* - 314. *Народна скујџиџина* - 317. Проглашење Народне и уставотворне скупштине - 317. 14. јул - 318. Муниципалне револуције - 318. Укидање феудализма - 319. *Декларација љрава човека и џрађанина* - 319. ПРВИ ФРАНЦУСКИ УСТАВ (1791) - 321. Проблем Краљевог вета и Горњег дома - 321. Народна сувереност и делегација власти - 323. Укидање монархије - 323. *Усџав од 1795* - 325. Директоријум - 326.

КРИВИЧНО ПРАВО - 327. Начела - 327. Кривични законик од 1791 - 328. Кривични законик од 1810 - 330.

НАПОЛЕОНОВ ГРАЂАНСКИ ЗАКОНИК - 331.

Својина и купопродаја - 332. Породично право - 332. Наслеђивање - 333. Уговор о најму - 333.

РАДНО ЗАКОНОДАВСТВО - 334. Индустриска револуција и друштво - 334. Од „филантропских“ прописа до радничких удружења - 335. Правна заштита радника - 336.

ДВА УСТАВА ИЗ 1848 - 336.

Пијемонтийски сџајџуи - 336. Парламент и Краљ - 337. Уједињење и писменост - 338. *Швајцарски усџав* - 338. Влада - 339. Референдум - 339.

ПРУСКА И НЕМАЧКО ЦАРСТВО - 339. *Усџав Пруске* - 340. Уједињење - 342. *Усџав Немачког царсџива* - 343. Бундесрат и Рајстаг - 343. Парламент и влада - 343.

ФРАНЦУСКА ТРЕЋА РЕПУБЛИКА - 344. Настајање - 344. *Усџав од 1875* - 346. Народна скупштина - 347. Сенат - 347. Председник - 348. РЕФОРМЕ БИРАЧКОГ ПРАВА - 349. Цензитарно и опште право гласа - 349. Reform Bill - 349. Употребљивост општег права гласа - 350. Бирачко право жена - 351.

ПОСЛЕДЊЕ ВЕЛИКЕ КОДИФИКАЦИЈЕ - 352. *Немачки грађански законик* - 352. Одлагање кодификације - 352. Пандектисти - 354. Рад на нацрту - 355. Систем и језик - 356. Нове установе - 356. *Швајцарски грађански законик* - 356.

ЕВРОПЕИЗАЦИЈА ДАЛЕКОГ ИСТОКА - 358.

Продор Европљана - 358. Реакција Кине - 358. Реакција Јапана - 360. *Присилно отџварање Кине* - 361. Уговор у Нанкингу - 362. Устанак Тајпинга - 362. Нове привилегије странаца - 364. Одбијање „вестернизације“ - 365. *Отџварање Јајана* - 366. ПРАВНА ЕВРОПЕИЗАЦИЈА ЈАПНА - 367. Укидање феудализма - 367. Тражење скупштине - 368. *Јапански усџав* - 369. Цар - 369. Парламент - 369. Законодавство - 369. Егзекутива - 370. „Светско чудо“ - 371. До потпуне правне европеизације - 371. КИНА ИЗМЕЂУ РАСПАДА И ЕВРОПЕИЗАЦИЈЕ - 372. „Break - up of China“ - 372. Боксерски устанак - 373. Сун Јат Сенови принципи - 373. Кинеска република - 374. *Два усџава за џри године* - 375.

ЦАРСКА РУСИЈА И ОКТОБАРСКА РЕВОЛУЦИЈА - 376.

Реформе Александра II - 376. Царски режим у кризи - 377. *Царски усџав* - 378. Дума - 378. Царски савет - 379. Фактори Октобарске револуције - 380. *Правно-политички акџи Октобарске револуције* - 382. *Декреџи о миру* - 383. *Декреџи о земљи* - 383. Стварање СССР - 384. *Социјалистичка Декларација* - 384. „Бели“ и „Црвени“ - 385.

ВАЈМАРСКА НЕМАЧКА - 386.

Вајмарски усџав - 387. Народна скупштина - 388. Државни савет - 389. Сукоб домова - 389. Председник - 389. Чл. 48 - 390. Канцеларска влада - 390. Разлози пропасти - 391. Тоталитарна држава - лична држава XX века - 392.

ЛИТЕРАТУРА - 393.